

Samfunnsøkonomenes prognosepris 2006

Samfunnsøkonomenes prognosepris ble delt ut for første gang på Høstkonferansen 26. oktober 2006. Juryen besto av Mette Rolland fra programkomiteen, Nina Skrove Falch og Ragnar Ny-moen fra Universitetet i Oslo. På en konferanse med mange interessante og aktuelle bidrag fikk vi anledning til å si noen ord om bakgrunnen for kåringen av årets samfunnsøkonomiske prognosemaker, og denne artikkelen er basert på vårt innlegg. Selve utdelingen ble foretatt av juryens leder Mette Rolland under konferansemiddagen.

NINA SKROVE FALCH OG RAGNAR NYMOEN

Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo

INNLEDNING

Produksjonen og publiseringen av makroøkonomiske prognoser har tiltatt de siste årene. Framskrivningsvirksomhet er nå et aktivitetsområde av et visst omfang for vår profesjon, og framskrivningene har også en samfunnsøkonomisk betydning som «konsumvare» i dags- og fag-presse og som premissleverandør for økonomiske beslutninger i stort og smått.

Alle som utarbeider makroøkonomiske prognoser må selvsagt avfinne seg med å bomme, noen ganger på spektakulært vis. Men prognosefeil i seg selv er jo ikke klanderverdig – selv om det å undervurdere og underkommuniserer usikkerheten i prognosene nok kan sies være det. Prognosebommer kan også ha positive (eksterne) virkninger fordi både den uheldige prognosemakeren og andre i miljøet da kan lære om de ulike prognosemetodenes styrker og svakheter. Dersom prognosene er basert på tilstrekkelig presise forutsetninger om økonomisk atferd kan prognosefeil til og med bidra til å styrke eller svekke troen på den ene eller andre økonomiske teori. Men det er kanskje en av betingelsene for at disse gevinstene skal kunne høstes at det er en viss oppmerksomhet om prognosefeil, og at feilene evalueres på en saklig måte.

Ellers kan det bli for fristende å bare glemme siste fiasko og konsentrere seg om neste anledning til å få inn en fulltreffer.

Vi synes det derfor er fint at programkomiteen for Høstkonferansen har bestemt seg for å bidra til evaluering av norske makroøkonomiske prognoser ved å dele ut en prognosepris. Samfunnsøkonomenes Forening legger opp til at prisen skal deles ut årlig. I denne kommentaren forteller vi først hvem som kom med i konkurransen om å være beste prognosemaker for 2005. Nærmest på oppfordring går vi så igjennom plasseringene i en rekke «deløvelser», for eksempel BNP-vekst og pengemarkedsrente, og til slutt forklarer vi hvordan vi har gått fram for å kåre en sammenlagtvinner, som altså vant prisen.

HVEM KOM MED, OG HVEM KOM IKKE MED I KONKURRANSEN

Da vi ble kontaktet av programkomiteen for Høstkonferansen, satt vi allerede på en database med prognoser som var samlet inn i forskningsøyemed.¹ Men deltakerlista ble raskt lenger. Hovedprinsippet var rett og slett at «er du med så er du med». Det vil si: Siden prognosene nå en

¹ http://folk.uio.no/rnymoen/normetrics_index.html

Torbjørn Eika fra Statistisk sentralbyrå mottok Prognoseprisen 2006 fra juryens leder Mette Rolland under middagen på årets Høstkonferanse på Thorbjørnrud Hotell.

gang er offentliggjort, så kan de fritt benyttes av allmennheten, også til formål som prognosemakeren ikke hadde i tankene. Vi må forresten berømme prognosemakerne for å ta dette meget sporty. Både i prognosefangstperioden og i etterkant av utdelingen har vi fått mange positive reaksjoner og konstruktive forslag.

Utvelgelsen var altså ganske subjektiv, og er nok delvis påvirket av hvem som er synlige i mediebildet, men også på hvor mange makroøkonomiske variable som institusjonene publiserer prognoser for, og selvsagt hvor tilgjengelige framskrivningene var.²

Til slutt satt vi igjen med følgende startliste: DnBNOR, Finansdepartementet, Fokus Bank, Handelsbanken, Nordea, Norges Bank, SEB, Statistisk sentralbyrå og Terra Securities. Disse er selvfølgelig deltakere også neste år. Allerede på høstkonferansen ble vi gjort oppmerksom på forbigåelse av NHO og Finansnæringenes hovedorganisasjon, noe vi beklager. Hvis flere er utelatt mot sitt ønske, er det bare å melde seg på til konkurransen om Prognoseprisen 2007!

Prognosemakerne deltar med sine siste publiserte prognoser i 2004. Dette gjør at noen av deltakerne stiller med et visst handikap i konkurransen om å treffe årstallet for 2005. For eksempel deltar Nordea med sin publiserte prognose fra september, mens SSB deltar med sine prognoser i Konjunkturtendensene fra desember 2004. Dersom noen ønsker å spise «formen» på sine prognoser for deltakelse i Prognoseprisen 2008 er vi åpne for det – vi må da bare ha mottatt prognosene som institusjonen vil delta med før 31.12.2006.

DE ULIKE DELØVELSENE

Vi har laget rangeringer basert på absolutt prognosebom for årstallene for 2005 for variablene i tabell 1. I tillegg til variablene i tabellen har vi også informasjon om KPI inflasjon og for effektiv valutakurs (I-44) men disse deløvelsene lot vi ikke telle i sammendraget. For effektiv valutakurs var det rett og slett for få deltakere (bare 2). Når det gjelder KPI inflasjon, synes vi den konkurransen kanskje ble litt for lik KPIJAE øvelsen, men dette har vi siden fått motforestillinger mot, ikke minst fra årets deltakere. Det

² Vi synes det er god praksis, og et tegn på profesjonalitet, å arkivere publiserte prognoser slik at de lett kan finnes fram av (eller for) interesserte kollegaer. Norges Bank er forbilledlig på dette punkt. Slett i alle fall ikke «prognosearkivet» etter at de er sendt til «Consensus Forecasts» slik at prognosene må kjøpes fri igjen til forskningsformål!

Tabell 1 Delkonkurransene som talte med i sammenlagtkåringen.

Navn i figurene	Beskrivelse	Måleenhet
BNP-vekst	Vekst BNP fastlands-Norge, faste priser, NR tall fra september 2006.	Prosent
Vekst i KPIJAE	Årlig inflasjon basert på KPIJAE.	Prosent
Arbeidsledighet	AKU arbeidsledighet.	Prosent
Årslønnsvekst	Se hovedteksten	Prosent
NOK/EURO	Kroner pr euro, spotkurs	Kroner
3mnd rente	3 mnd pengemarkedsrente (NIBOR)	Prosent

er mange som lager prognoser for nettopp KPI inflasjonen, og elektrisitetsprisen og avgifter er interessante størrelser å framskrive, så det kan godt tenkes at vi tar med KPI i sammenlagtkåringen neste år.

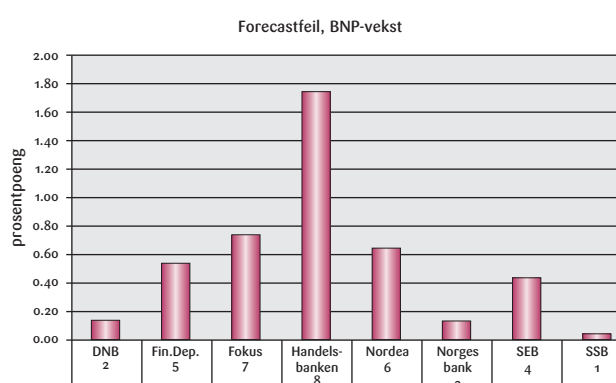
På konferansen fikk vi dessuten spørsmål og ønsker om å inkludere variable som oljepris, sysselsettingsvekst og flere realøkonomiske størrelser. Vi synes dette er viktige og relevante variable, og vil vurdere å utvide antall deløvelser i neste års konkurranse. Dette vil imidlertid avhenge av om det blir nok deltakere i de enkelte øvelsene.

Figur 1 viser utfallet av BNP-vekst konkurransen. Positive framskrivningsfeil betyr at prognosene var lavere enn det veksten ble i 2005, og vi ser derfor at hele prognosekorpsset undervurderte veksten. SSB vant denne konkurransen foran Norges Bank og DnBNOR. Alle disse tre har nøyaktige prognoser: Mindre enn 0,2 prosentpoengs feil på en variabel som har et gjennomsnitt på 2,8 prosent de siste 9 årene er en god prestasjon. De andre deltakerne fordeler seg i en midtgruppe med feil på omlag 0,5 prosentpoeng, mens Handelsbanken må finne seg i å avslutte feltet med klar margin.

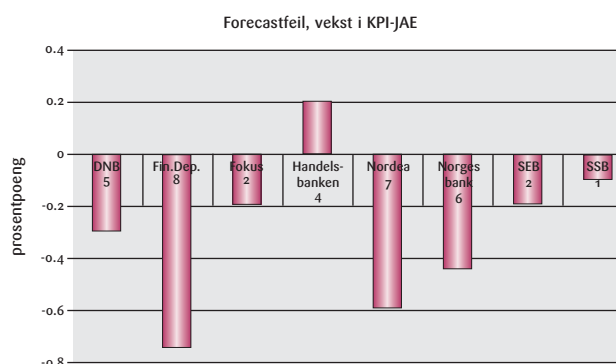
Figur 2 viser at SSB også vinner inflasjonskonkurransen, denne gang med SEB og Fokus Bank på delt 2. plass. Alle unntatt Handelsbanken hadde for høyt inflasjonsanslag. Fra 6. plass og bakover i feltet er feilen relativt betydelig. Som mange vil huske så var kjerneinflasjonen akkurat 1 prosent i 2005.

Alle prognosemakerne undervurderte også arbeidsledigheten, som vist i figur 3— så det er ikke så lett å se en eventuell Okuns-lov mekanisme bak prognosene ved å sammenlikne figur 1 og 3.³ Men Handelsbanken har uansett en bom som ikke er større enn 0,2 prosentpoeng. AKU ledigheten var hele 4,6 prosent i 2005, så

Figur 1 Prognosefeil for BNP-vekst i 2005 (Fastlands-Norge). Plassiffer under hver deltaker i konkurransen.

Figur 2 Prognosefeil for KPI-JAE inflasjon i 2005 (Fastlands-Norge). Plassiffer under hver deltaker i konkurransen.

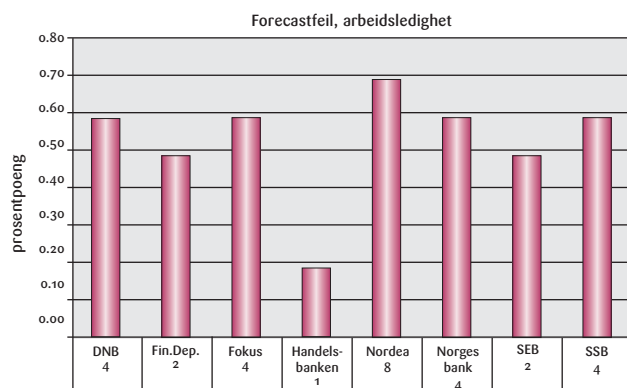

Handelsbankens ledighetsprognose er svært presis. De andre deltakerne kommer forholdsvis langt bak, og igjen er det delt «sølvplass», denne gang mellom SEB og Finansdepartementet.

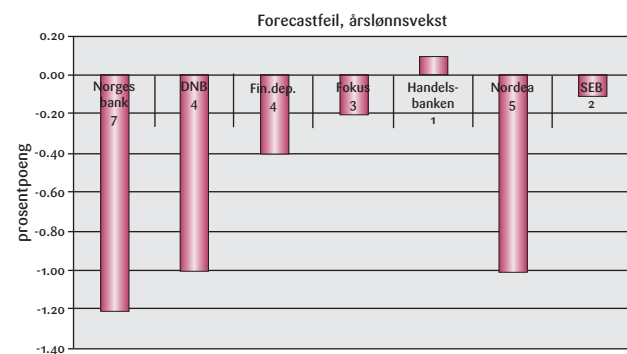
Prognosemakerne har forskjellige definisjoner av årslønn i sine framskrivninger. SSB, Handelsbanken og Finans-

³ Alle aktørene som var med siktet på AKU-ledigheten, og er derfor blitt evaluert mot den.

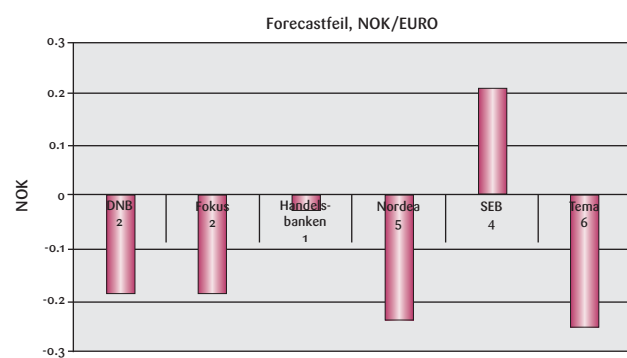
Figur 3 Prognosefeil for AKU arbeidsledighetsprosent. Plassiffer under hver deltaker i konkurransen.

Figur 4 Prognosefeil for årslønnsvekst. Plassiffer under hver deltaker i konkurransen.

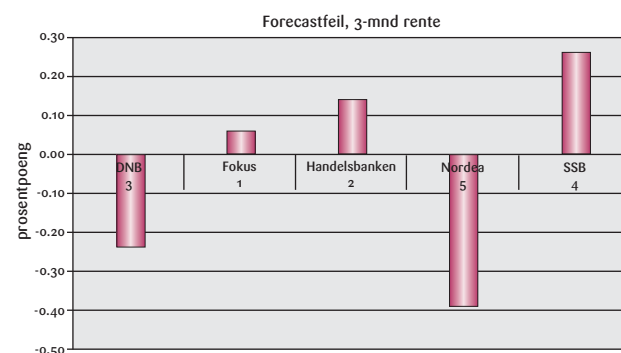

Figur 5 Prognosefeil for eurokursen. Olassiffer under hver deltaker i konkurransen.

departementet spår nasjonalregnskapsbegrepet lønn pr normalårsverk, mens Norges Bank, DnB, Fokus Bank og Nordea definerer årslønnsvekst på samme måte som Teknisk beregningsutvalg. Prognosene fra disse fire institusjonene ble derfor sammenliknet med lønnsveksten i TBU rapporten «Etter inntektsoppjørene 2006».

Figur 5 Prognosefeil for pengemarkedsrenten. Plassiffer under hver deltaker i konkurransen.

SSB og Handelsbanken deler førsteplassen i denne øvelsen – SSB overvurderte lønnsveksten noe i sin prognose mens Handelsbanken var litt for pessimistisk på lønnstakernes vegne. Fokus Bank tar 3. plass med sin prognose som bare var 0,20 prosentpoeng for høy. «Bakerst i feltet» ble det til dels grove bom. Norges Bank som per pengepolitisk mandat bør ha høye ambisjoner om å levere nøyaktige prognoser om pris- og lønnsvekst, overvurderte lønnsveksten i 2005 med hele 1,2 prosentpoeng.

Flere av aktørene lager anslag for hva eurokursen vil være for eksempel seks og tolv måneder fram i tid. For hver enkelt aktør som har slike prognoser har vi tatt et gjennomsnitt av de anslagene som gjelder for ulike tidspunkter i løpet av 2006, og fortolket det som et anslag på gjennomsnittskursen i 2006. Terra gjør det klart at de gir anslag på eurokursen ved slutten av 2005, og har derfor blitt sammenliknet med gjennomsnittlig eurokurs for siste kvartal 2005. Handelsbanken er en klar vinner av euro konkurransen med en prognose som nesten er «spot on». De andre prognosene er heller ikke dårlige siden alle bommer med mindre enn 25 øre.

Den siste deløvelsen gjelder framskrivning av 3 måneders rente. På samme måte som med eurokursen er det også en del aktører som lager anslag for renten på spesielle tidspunkter i løpet av 2006. Også her har vi forstått gjennomsnittet av disse anslagene som et anslag på gjennomsnittrenten i 2006.

I inflasjonsrapportene fra 2004 var Norges Banks prognoser fremdeles basert på at framtidig rente utviklet seg som terminrentene, slik at det ikke er naturlig at Norges Bank

deltar i denne konkurransen. Det kan virke som om de gjenværende deltakerne ikke hadde noe klart bilde av hvilken rentebane Norges Bank hadde i sinne, på tross av at sentralbanken i løpet av 2004 la om til å publisere sin pengepolitiske strategi enda mer fullstendig og tydeligere enn tidligere. I alle fall er det tre av prognosemakerne som undervurderte renta i 2005 mens to trodde på en høyere rente enn det som faktisk ble. I 2004 ble renta 2,05 prosent, mens SSB forutskikket 2,00 prosent. Alle de andre trodde på renteoppgang, som det jo faktisk ble; fra 2,05 prosent i 2004 til 2,26 prosent i 2005. Fokus Bank hadde, som vi ser i Figur 6, den mest nøyaktige prognosen, mens Handelsbanken og DnBNOR kom på de neste plassene. Feilene er ikke særlig store for noen av deltakeren og er i størrelsesorden «én rentejustering» for de fleste.

SAMMENLAGTSEIER

Gjennomgangen av deløvelsene viser at deltakerne sto for enkelte fremragende prestasjoner i sine 2005 prognoser. Imidlertid ønsket programkomiteen at Prognoseprisen skulle deles ut til den prognosemakeren som samlet sett gjorde det skarpest. Kåringen ble derfor basert på plassiffer. Nærmere bestemt har vi kåret sammenlagtvinneren ved å beregne et gjennomsnitt av den enkelte aktørs deltakerveide plassiffer i de deløvelsene vedkommende var med i.

Vi har tenkt som så at en førsteplass i en konkurranse med mange deltakere er en større bragd enn en førsteplass i en konkurranse med få deltakere. Dette er det samme som å si at Rodals OL gull på 800 meter er den største prestasjonen i norsk idrettshistorie – noe som de fleste vil måtte si seg enige i – selv om helt andre helters prestasjoner godt kan ha gitt oss større personlig glede. Uansett er dette motivasjonen for å at vi har deltakerveid de ulike plasseringene, på en slik måte at en første eller andre plass i en konkurranse med mange deltakere trekker samlet score mer ned enn samme plassering i en konkurranse med få andre prognosemakere.⁴

Rankeringen, basert på metoden med deltakerveide plassiffer ble som følger:

Statistisk sentralbyrå
Handelsbanken
SEB
Fokus Bank
DnBNOR
Finansdepartementet
Norges Bank
Nordea
Terra Securities

⁴ En relevant innvending mot denne veiingen av plassifrene er at det å unngå sisteplassen i et felt med 4 deltakere kan sees på som en større prestasjon enn å bli nummer 8 i et felt med 9 deltaker. Dersom det er ønske om det fra programkomiteen for Høstkonferansen, kan et slikt alternativ utredes for neste kåring.

Professor Wilhelm Keilhau's Minnefond

Fondet har i det vesentlige gitt støtte til dekning av trykkingsutgifter ved utgivelse av økonomiske forskningsavhandlinger samt til reise- og oppholdsutgifter ved aktiv deltagelse ved økonomisk faglige kongresser eller forskningsprosjekter. Dette vil fortsatt være hovedretningslinjen for fondets virksomhet.

Fondet kan også gi støtte til forskere som ønsker å utvide sine kunnskaper på et spesielt felt inne den økonomiske teori og av den grunn ønsker et kortvarig opphold ved en forskningsinstitusjon som har spesiell kompetanse innen dette felt.

Professor Wilhelm Keilhau's Minnefond er et «siste utvei fond» på den måten at det er først når andre former for støtte ikke er tilgjengelig eller ikke er tilstrekkelig at støtte fra fondet kan bli aktuelt.

Skriftlig søknad sendes til
Professor Wilhelm Keilhau's Minnefond
v/Karin Jahren - Postboks 4 Skøyen - 0212 OSLO